

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

قصه‌گویی: سفری به دنیای خیال و یادگیری

فاطمه زهرا سالاری‌منش

کارشناسی ارشد علوم قرآنی دانشکده علوم قرآنی زاهدان

fzarhra_salaarimanesh@gmail.com

چکیده

در دنیای امروزه پر سرعت و پرفشار، هنر قصه‌گویی به عنوان یکی از ابزارهای ارتباطی و آموزشی برای انتقال دانش و ایده‌ها بسیار مهم است. قصه‌گویی از دیرباز تاکنون نقش بارزی در فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف داشته و به عنوان یک وسیله یکپارچه‌سازی جوامع و انسان‌ها شناخته شده است. از داستان‌های خیالی و افسانه‌های قدیمی تا داستان‌های معاصر و فیلم‌های سینمایی، قصه‌گویی توانسته است همواره تاثیرگذار باشد و به عنوان یکی از قدرتمندترین ابزارهای ارتباطی و آموزشی شناخته شود. قصه‌گویی نه تنها یک روش سرگرم‌کننده است، بلکه یک ابزار قدرتمند برای انتقال ارزش‌ها، مفاهیم پیچیده، و آموزش موثر است. با استفاده از داستان‌ها، افراد قادرند به شناخت بهتر خود و دیگران، تقویت همبستگی اجتماعی، و تسهیل درک و دریافت مطالب پیچیده بپردازند. علاوه بر این، قصه‌گویی می‌تواند اثرات قابل توجهی در بهبود مهارت‌های زبانی، تفکر انتقادی، و توانایی‌های اجتماعی فردی داشته باشد. اما با وجود تمامی این اهمیت و ضرورت، هنوز هم بسیاری از فرآیندهای آموزشی و ارتباطی به طور کافی از قصه‌گویی بهره‌برداری نمی‌کنند و نمی‌توانند از تمامی این مزایا بهره‌مند شوند. بنابراین، مسئله اصلی این است که چگونه می‌توانیم از قدرت قصه‌گویی به طور بهینه استفاده کنیم تا فرآیندهای آموزشی و ارتباطی را بهبود دهیم و افراد را به سمت یادگیری عمیق‌تر و درک بهتر هدایت کنیم. در این مقاله، به بررسی اهمیت و اثربخشی قصه‌گویی در فرآیندهای آموزشی و ارتباطی پرداخته و راهکارهایی برای بهبود استفاده از این ابزار قدرتمند را بررسی خواهیم کرد. همچنین، به تجربیات و مطالعات مرتبط در این زمینه اشاره می‌شود تا خوانندگان بتوانند بهترین روش‌ها و استراتژی‌ها را برای استفاده از قصه‌گویی در محیط‌های آموزشی و ارتباطی خود انتخاب کنند.

کلید واژه‌ها: قصه‌گویی، خلاقیت، توانمندی خلاقانه، کودکان.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

قصه‌گویی، هنری دیرینه و قدرتمند است که از دیرباز بشر را مجذوب خود کرده است. از غارنشینان که داستان‌های شکار و بقا را به تصویر می‌کشیدند تا نویسندگان امروزی که داستان‌های علمی تخیلی و فانتزی می‌بافند، قصه‌گویی همواره ابزاری برای انتقال تجربه، آموزش، سرگرمی و برانگیختن تخیل بوده است. خلاقیت یکی از مهم‌ترین توانمندی‌های انسانی است که نقشی اساسی در رشد و شکوفایی افراد و جوامع ایفا می‌کند. خلاقیت به توانایی تولید ایده‌ها و راه‌حل‌های جدید و بدیع برای حل مسائل گفته می‌شود. خلاقیت در تمام زمینه‌های زندگی، از جمله تحصیل، کار، و روابط اجتماعی، ضروری است. توانمندی‌های خلاقانه در کودکان و نوجوانان به طور طبیعی در حال رشد است. با این حال، برای رشد و پرورش این توانمندی‌ها، نیاز به آموزش و پرورش مناسب است. یکی از روش‌های موثر برای پرورش خلاقیت در کودکان و نوجوانان، قصه‌گویی است (اعتمادی فر و قاضی، ۱۴۰۲).

قصه‌گویی از دیرباز یکی از روش‌های محبوب آموزش و پرورش در جوامع مختلف بوده است. قصه‌ها با استفاده از تخیل و خلاقیت، کودکان را به دنیای جدیدی از شگفتی و هیجان می‌برند. قصه‌ها می‌توانند کودکان را به تفکر انتقادی، حل مسئله، و نوآوری تشویق کنند. با توجه به اهمیت خلاقیت در زندگی انسان‌ها، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر قصه‌گویی بر افزایش توانمندی‌های خلاقانه در کودکان می‌پردازد. در دهه‌های اخیر، نقش انگیزش و نوآوری در موفقیت کودکان و به‌طور کلی در ساختار آموزشی به یکی از مسائل حیاتی تبدیل شده است. با توجه به چالش‌ها و فرصت‌های موجود در محیط آموزشی، تلاش برای یافتن راهکارهای موثر و جذاب برای افزایش انگیزش و ترویج نوآوری در این محیط آموزشی ضروری به نظر می‌رسد. با وجود تلاش‌های زیاد در حوزه آموزش و پرورش، همچنان مسئله کاهش انگیزش و کمبود نوآوری در کودکان محیط آموزشی به عنوان یک چالش بزرگ باقی‌مانده است. این وضعیت ممکن است تأثیرات منفی بر عملکرد تحصیلی و توسعه شخصیتی کودکان داشته باشد (آقایی میبیدی، ۱۳۹۵).

خلاقیت یکی از مهم‌ترین توانمندی‌های انسانی است که نقشی اساسی در رشد و شکوفایی افراد و جوامع ایفا می‌کند. خلاقیت در تمام زمینه‌های زندگی، از جمله تحصیل، کار، و روابط اجتماعی، ضروری است. با توجه به اهمیت خلاقیت، پرورش این توانمندی در کودکان و نوجوانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. قصه‌گویی یکی از روش‌های موثر برای پرورش خلاقیت در کودکان و نوجوانان است. قصه‌ها با استفاده از تخیل و خلاقیت، کودکان را به دنیای جدیدی از شگفتی و هیجان می‌برند. قصه‌ها می‌توانند کودکان را به تفکر انتقادی، حل مسئله، و نوآوری تشویق کنند.

دوره دوره ای است که به لحاظ عاطفی جسمانی روانی کودکان در مرحله رشد قرار دارند. لازم است معلم و والدین با شناخت ویژگی‌های مختلف کودکان در این دوره سنی در صدد رفع هر چه بهتر نیازهای مختلف آن‌ها باشند. از طرفی اهمیت دوره در جهت رشد و شکوفایی استعداد کودکان بسیار بااهمیت است. یکی از دلایل عمده بسیاری از اختلالات رفتاری و شخصیتی در کودکان، ضعف در خلاقیت کودکان است، بنابراین امروزه در اصلاح و درمان بسیاری از این اختلالات، کاهش نشانه‌های درون‌سازی شده و پرورش و تقویت خلاقیت کودکان نقش بسزایی ایفا می‌کند (حسنی، ۱۳۹۶).

اهمیت دوره در جهت رشد و شکوفایی استعداد کودکان تا این اندازه اهمیت دارد که در تعریف نظام جدید آموزشی به دوره «اساس» نام گرفته است. از جمله کارکردهای مهم این مقطع تحصیلی رشد ارزش‌ها، رشد اجتماعی و رشد عقلانی می‌باشد. یعنی دوره کودکی به واسطه روح مستعد و آماده فراگیر برای آموختن، زمینه‌ای را ایجاد می‌کند که هر فعالیتی مانند نقشی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بر سنگ ماندگار باقی بماند. همچنین جایگاه رشد اجتماعی در خصوصیات رفتاری قابل مشاهده است. هر رفتاری بر مبنای ارزش‌های آموخته شده و شکل جسمانی خاص خود در کودک ظاهر می‌شود. ورود کودک به دبستان آمیخته با رفتار خاصی است و این وظیفه مدرسه است که این رفتار را تعدیل یا الگوسازی کند و از این طریق است که تطابق رفتارها با ارزش‌های انسانی و الهی امکان پذیر می‌شود. از طرفی در رشد عقلانی ذهن آماده دانش آموز در ارتباط با روح و جسمش زمینه ای را ایجاد می‌کند که پایه اولیه آموزش در این دوره تحصیلی می‌شود. شاید بتوان مهم‌ترین نقش محیط آموزشی را در عقلانی کردن و ظهور تفکر در کودکان به حساب آورد (آقایی میبیدی، ۱۳۹۵).

از سویی قصه گویی^۱ باعث افزایش سطح خلاقیت کودکان می‌گردد و نقشی اساسی در شکل دهی به شخصیت آنها دارد. قصه گویی سنتی است که از قدیم وجود داشته و والدین و اجداد ما همواره برای کودکانشان قصه می‌گفتند این سنت اکنون نیز به ما رسیده است. قصه‌ها، بهترین راه برای گفت و گو با کودکان در مورد سوء رفتارهای شان است. واضح است که منظور ما نصیحت و سرزنش به شکل مستقیم نیست. قصه‌ها حکم شربت شیرینی را دارند که با آن می‌توان تلخی دارو را به راحتی تحمل پذیر کرد. رفتارهای کودک ترسو و خجالتی، کودک پرخاشگر و قلدر و... را می‌توانید با قصه‌ها درمان کنید البته با این شرط که رفتارها را زود تشخیص بدهید و دست به کار شوید.

بیان مساله

آموزش قصه گویی برای کودکان یک مهارت عالی است. کمک می‌کند تا مهارت های زبان خود را بهتر کنند، عشق به خواندن را درک کنند و تصورات خود را تقویت کنند. پرورش حس زیبایی شناسی در کودک، متوجه ساختن کودک به دنیایی که اطرافش را فراگرفته، پرورش عادات مفید در کودک، تشویق حس استقلال طلبی و خلاقیت در کودک هدف های اصلی طرح قصه های خوب برای کودکان است (هنسی، ۲۰۱۱).

از سویی یکی از متغیرهایی که تحت تاثیر آموزش قصه گویی قرار دارد خلاقیت است. خلاقیت به معنی کم یا زیاد کردن یک پدیده و تغییر شکل و یا ترکیب کردن آن با سایر پدیده‌ها، اشیاء و چیزها است، لذا خلاقیت به معنای خلق کردن چیزی تازه و منحصر به فرد است که به گونه ای مناسب و مفید، موجب حل یک مساله، سوال یا نیاز علمی و اجتماعی و مانند آن باشد. به کارگیری توانایی‌های ذهنی در تلفیق عناصر کهنه برای ایجاد یک فکر یا راه حل نو و ارزشمند و هدفدار؛ را خلاقیت گویند. خلاقیت استعداد ابتکار و خلق کردن است و به صورت بالقوه در هر فردی و در هر سنی وجود دارد و با محیط اجتماعی- فرهنگی در رابطه تنگاتنگ است (اعتمادی فر و قاضی، ۱۴۰۲).

خلاقیت به عنوان استعدادی قدرتمند در نهاد آدمی از همان دوران کودکی وجود دارد. آدمی ذاتاً خلاق متولد می‌شود. با این حال خلاقیت در مراحل زندگی تکامل یافته نیست و به همین دلیل نیاز به توجه، هدایت و تربیت دارد. توجه به خلاقیت امروزه، به ویژه در محیط آموزشی بسیار بیشتر از گذشته شده است (کویاتکوسکا، ۲۰۱۹). خلاقیت تحت تاثیر آموزش قصه گویی دارد. خلاقیت فرآیندی است ذهنی که نتیجه ی آن ایجاد افکاری؛ در عین حال جدید و ارزنده است. در لغت نامه روان شناسی سیلامی آمده که خلاقیت استعداد ابتکار و خلق کردن است و به صورت بالقوه در هر فردی و در هر سنی وجود دارد و با محیط اجتماعی- فرهنگی در رابطه تنگاتنگ است. خلاقیت به عنوان استعدادی قدرتمند در نهاد آدمی از همان دوران

1- Storytelling

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کودکی وجود دارد. به قول راجرز آدمی ذاتاً خلاق متولد می شود. با این حال خلاقیت در مراحل زندگی تکامل یافته نیست و به همین دلیل نیاز به توجه، هدایت و تربیت دارد. توجه به خلاقیت امروزه، به ویژه در محیط آموزشی بسیار بیشتر از گذشته شده است (سوه^۱، ۲۰۱۷).

از طرفی خلاقیت دارای چهار بعد سیالی، ابتکار، انعطاف و بسط می باشد. خلاقیت سیالی توانایی برقراری رابطه ی معنی دار بین فکر و اندیشه و بیان، که افراد را قادر می سازد راه حل های متعددی در حل مسأله ارائه دهند. همچنین خلاقیت ابتکاری توانایی تفکر به شیوه ی غیر متداول و خلاف عادت رایج، اصالت و ابتکار مبتنی بر ارائه ی جواب های غیر معمول، عجیب و زیرکانه به مسائل است. از طرفی خلاقیت انعطاف پذیر توانایی تفکر به راه های مختلف برای حل مسأله ی جدید است. تفکر قابل انعطاف، الگوهای جدیدی برای اندیشیدن طراحی می کند. از سویی خلاقیت بسط توانایی توجه به جزئیات در حین انجام یک فعالیت است. اندیشه ی بسط یافته به کلیه ی جزئیات لازم برای یک طرح می پردازد و چیزی را از قلم نمی اندازد. فرد به عنوان یک متفکر خلاق باید بتواند یک ایده را به عنوان مرکز و هسته تفکرات خود قرار دهد و آنرا در جهات مختلف تفسیر، توسعه و گسترش دهد (ساگارا^۲، ۲۰۱۸).

همچنین با بررسی پژوهش ها در داخل و خارج در راستای موضوع مشخص شد که در داخل کشور تحقیقی به صورت مستقیم به بررسی تاثیر قصه گویی بر میزان خلاقیت کودکان پرداخته نشده است در برخی از تحقیقات به صورت ضمنی در مقدمه به آن اشاره های شده است و نتایج مختلفی به دست آمده است از جمله اینکه: صالحی نشتیفانی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تاثیر قصه گویی بر خلاقیت کودکان پایه ششم شهرستان خواف پرداخت. نتایج مطالعه نشان داد که با توجه یافته های تحقیق می توان ادعا کرد در دنیای کودکان قصه می تواند نقش تعیین کننده های در زندگی حال و آینده ایشان داشته باشد. در ایجاد دنیای بزرگسالان، تصویرسازی ذهنی و اعتماد به نفس ایشان، نقش دارد. و این ادعا و فریضه که قصه گویی بر خلاقیت و عزت نفس کودکان تاثیر معنا داری دارد را تایید کرد.

انصاری (۱۳۹۳) در پژوهشی به تاثیر قصه گویی بر افزایش خلاقیت کودکان پیش دبستانی پرداخت. نتایج مطالعه نشان داد که قصه گویی عام و قصه گویی ناتمام باعث افزایش خلاقیت کودکان گردید. به ویژه در مولفه های انعطاف، بسط و سیالی تأثیرات معنی داری مشاهده شده است.

رادبخش (۱۳۹۱) در پژوهشی به اثربخشی بازی و قصه گویی بر افزایش خلاقیت کودکان پرداخت. نتایج نشان داد که استفاده از روش بازی و قصه گویی به طور معناداری باعث افزایش خلاقیت در هر چهار مولفه آن در گروه های بازی و قصه گویی شد. استفاده از روش های بازی و قصه گویی، با از بین بردن موانع خلاقیت، سکون فکری و کمک به حل مسائل با روندی لذت بخش و سرگرم کننده موجب افزایش خلاقیت کودکان می شود.

شولمز^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تاثیر داستان قصه گویی بر خلاقیت کودکان در آموزش و پرورش پرداخت. نتایج نشان داد که داستان قصه گویی بر خلاقیت کودکان در آموزش و پرورش تاثیر معناداری دارد. بین قصه گویی و خلاقیت کودکان بر حسب جنسیت آنان تفاوت وجود ندارد.

4- Soh

1- Saggar

3- Schmoelz

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

سوکی^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی به تأثیر قصه گوئی و داستان پردازی با استفاده از مدل UTAUT بر نقش خلاقیت با نقش تعدیل کننده جنسیت کودکان پیش دبستانی پرداخت. نتایج نشان داد که قصه گوئی و داستان پردازی با استفاده از مدل UTAUT بر نقش خلاقیت و با نقش تعدیل کننده جنسیت کودکان پیش دبستانی تأثیر دارد.

اهلر^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر قصه سرایی در کلاس بر سواد آموزی، یادگیری و خلاقیت کودکان پرداخت. نتایج نشان داد که قصه سرایی در کلاس بر سواد آموزی کودکان تأثیر مثبت و معناداری دارد. قصه سرایی در کلاس بر یادگیری کودکان تأثیر معناداری دارد. قصه سرایی در کلاس بر خلاقیت، کودکان تأثیر معناداری دارد.

در زمینه اهمیت و ضرورت پژوهش می بایست بیان نمود که قصه گوئی هنوز به عنوان یک فن نگاه نمی شود و در نظام آموزش و پرورش جایگاه شایسته ای برای قصه گوئی به چشم نمی خورد. از جمله فعالیت هایی که می تواند بدون ایجاد حساسیت در نظام آموزشی از عهده ی مسئولیت خطیر پرورش کودکان بر آمده و همه چیز را همانند حلقه ای واحد به دور خود جمع کند، فعالیت قصه گوئی است. قصه به لحاظ نیاز فطری انسان، همیشه یکی از برنامه های مورد علاقه ی اوست (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲).

در طول تاریخ علیرغم پیشرفت های سریع تکنولوژی هنوز زبان ساده ی قصه نقش بسیار مهمی در بیان مسائل آموزشی دارد. هرچند با توجه به تغییرات تکنولوژی، تغییراتی اساسی در استفاده از قصه ها صورت گرفته است و به سختی رویکردهای سابق نسبت به قصه گوئی ایجاد می شود، اما با هماهنگی بین بخش های مختلف نظام های آموزشی می توان خلا موجود در آن را پر کرد. در این راستا توجه به این نکته ضروری به نظر می رسد، که یکی از بخش های مهم ادبیات کودک، قصه می باشد. قصه کودک را در همه ی اوقات زندگی پرورش می دهد و باعث مسرت خاطر، وسعت تخیل و قوت تصور او می شود و نیز نیروی ابتکار و ابداع به او می بخشد.

تأثیر قصه گوئی بر افزایش توانمندی های خلاقانه

تأثیر قصه گوئی بر افزایش توانمندی های خلاقانه در کودکان یک فرآیند گسترده و شگرف است که در توسعه ذهنی و اجتماعی کودکان نقش بسیار مهمی ایفا می کند.

تقویت تفکر خلاق:

قصه گوئی با ارائه داستان های متنوع، موضوعات گوناگون و شخصیت های متنوع، تفکر خلاق کودکان را تقویت می کند. داستان ها ممکن است به کودکان این امکان را بدهند تا به دنیای موازی فرار کنند و به دیدگاه ها و ایده های جدید بپردازند (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲).

ترغیب به پرسش و اندیشیدن:

داستان گوئی با ایجاد معماها، احساسات مختلف و مواجهه با مسائل پیچیده، کودکان را ترغیب به پرسش و اندیشیدن می کند. آنها با مشارکت در فرآیند داستان، موقعیت های مختلفی را بررسی می کنند و مسائل را از زوایای مختلف مشاهده می کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تعلیم مهارت‌های حل مسئله:

در داستان‌ها، شخصیت‌ها معمولاً با چالش‌ها و مواجهات روبرو می‌شوند که نیازمند حل مسئله است. این فرآیند باعث تقویت مهارت‌های حل مسئله در کودکان می‌شود و آنها را در مواجهه با مسائل و چالش‌های واقعی تسلیح می‌کند.

تسهیل فرآیند یادگیری:

قصه‌گویی اطلاعات را به شیوه‌ای داستانی و جذاب ارائه می‌دهد که این امر می‌تواند فرآیند یادگیری را برای کودکان تسهیل و جذاب‌تر کند. این روش، مفاهیم پیچیده را به زبانی ساده تر و قابل درک برای کودکان تبدیل می‌کند (رازانی و اسکندری، ۱۴۰۲).

توسعه دیدگاه همدلی:

در داستان‌ها، شخصیت‌ها معمولاً با مواقعی روبرو می‌شوند که نیازمند همکاری و همدلی است. این تجارب می‌توانند ارتباطات اجتماعی و مهارت‌های همکاری را در کودکان تقویت کرده و ایشان را به فردی همدل و مسئولیت‌پذیر تبدیل کنند.

تقویت بکارگیری ابزارهای خلاقانه:

در داستان‌ها، شخصیت‌ها به ابزارها و راهکارهای خلاقانه برای حل مسائل می‌پردازند. این تجارب می‌توانند خلاقیت کودکان را تقویت کرده و آنها را به استفاده از ابزارهای خلاق در زندگی روزمره ترغیب کنند (اعتمادی فر و قاضی، ۱۴۰۲).

تحریک تخیل و ابتکار:

قصه‌گویی به کودکان این امکان را می‌دهد که تخیل خود را توسعه دهند و به خلقی ابتکاری در مواجهه با مواقع مختلف بپردازند. داستان‌ها با ارائه جهان‌ها و داستان‌های متنوع، انگیزه خلاقیت و ابتکار را در کودکان تقویت می‌کنند.

ارتقاء اعتماد به نفس:

شرکت در داستان‌گویی و تفکر خلاقانه در مواجهه با چالش‌ها، به کودکان اعتماد به نفس می‌بخشد. حل مسائل و پیشروی در داستان، احساس موفقیت و اطمینان به خود را در کودکان تقویت می‌کند.

آموزش همدلی و تعامل اجتماعی:

داستان‌ها معمولاً شخصیت‌های مختلف و متنوع را دربر می‌گیرند که با یکدیگر در ارتباط هستند. این مواجهه با تنوع، همدلی و تعامل اجتماعی را در کودکان ترویج می‌دهد و آنها را به توانمندسازی ارتباطات مثبت با دیگران ترغیب می‌کند.

آموزش مفاهیم اخلاقی و ارزش‌های انسانی:

داستان‌ها غالباً دارای پیام‌های اخلاقی و ارزش‌های انسانی هستند که به کودکان آموزش می‌دهند. این پیام‌ها می‌توانند در نهادن ارزش‌های اخلاقی و انسانی مثل احترام، صداقت و همدلی به کودکان کمک کنند.

تسهیل درک مفاهیم پیچیده:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

داستان‌ها، حتی مفاهیم پیچیده را به دلیل طبیعت داستانی خود به گونه‌ای ساده می‌کنند که برای کودکان قابل درک باشد. این تسهیل در فهم مفاهیم پیچیده، باعث افزایش توانمندی‌های فهمی آنان می‌شود.

ترغیب به علاقه به خواندن:

قصه‌گویی می‌تواند عشق به خواندن را در کودکان ترغیب کند. تجربه داستان‌گویی می‌تواند کودکان را به دنیای کتاب و ادبیات کشانده و آنها را به تبدیل شدن به خوانندگان فعال تشویق کند. به طور کلی، تأثیر قصه‌گویی بر افزایش توانمندی‌های خلاقانه در کودکان به عنوان یک روش شناختی و آموزشی جذاب و مؤثر، این امکان را ایجاد می‌کند که کودکان در مسیری پویا و خلاقانه به سوی یادگیری و توسعه مهارت‌های زندگی حرکت کنند.

توصیه‌های کاربردی به معلمان

۱. استفاده فعال از داستان‌ها:
از داستان‌گویی به عنوان یک ابزار آموزشی فعال برای تدریس استفاده کنید. داستان‌ها می‌توانند مفاهیم درسی را به شیوه‌ای جذاب و آموزنده برای کودکان ارائه دهند.
۲. تنوع در موضوعات داستان‌ها:
از داستان‌های متنوع با موضوعات مختلف استفاده کنید تا کودکان با واقعیت‌ها و ارزش‌های مختلف آشنا شوند و تفکر خود را گسترش دهند.
۳. تشویق به تعامل کودکان:
از کودکان خواسته و تشویق کنید که در فرآیند داستان‌گویی شرکت کنند. سوالات بپرسید و ایشان را به اشتراک گذاری نظرات و احساساتشان ترغیب کنید.
۴. تدابیر خلاقانه در تدریس:
از تدابیر و فعالیت‌های خلاقانه برای تدریس با استفاده از داستان‌گویی استفاده کنید. مثلاً اجازه دهید کودکان خود داستانی را ادامه دهند یا شخصیت‌های جدید ایجاد کنند.
۵. استفاده از تصاویر و صداهای مرتبط:
تصاویر، نقاشی‌ها و حتی صداها می‌توانند تجربه داستان‌گویی را تقویت کنند. از وسایل تصویری و صوتی برای جلب توجه و اثربخشی بیشتر در تدریس استفاده کنید.
۶. پرسش‌های تحلیلی:
پرسش‌هایی که تفکر انتقادی و تحلیلی را تشویق کنند را در مورد داستان‌ها و موضوعات مطرح کنید. این کمک می‌کند تا کودکان به دقت‌تر در مسائل مختلف فکر کنند (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲).
۷. مدیریت زمان مناسب:
زمانی که داستان‌گویی را در تدریس استفاده می‌کنید، به مدیریت زمان دقت کنید تا به کودکان امکان داده شود درک عمیقی از مطلب کسب کنند.
۸. ارزیابی توانمندی‌ها:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- از فعالیتهای ارزیابی مناسب برای اندازه‌گیری تأثیر داستان‌گویی بر توانمندی‌های خلاقانه کودکان استفاده کنید و نتایج را بهبود ببخشید (رازانی و اسکندری، ۱۴۰۲).
۹. ترویج علاقه به خواندن:
- با استفاده از داستان‌گویی، علاقه کودکان به خواندن را تقویت کنید و آنان را به ادامه خودخوانی و گسترش دایره‌ی خواندن تشویق کنید.
۱۰. آموزش ارزش‌های اخلاقی:
- در داستان‌ها، ارزش‌های اخلاقی را به زیبایی ارائه دهید و به کودکان آموزش دهید که این ارزش‌ها را در زندگی روزمره خود بپذیرند و عمل کنند.
۱۱. ایجاد تجربه تعاملی:
- از ابزارهای تعاملی مانند نمایش کوتاه داستان با بازیگری یا استفاده از وسایل نمایشی مختلف برای جذب توجه و تعامل فعال کودکان استفاده کنید (اعتمادی فر و قاضی، ۱۴۰۲).
۱۲. تشویق به خلاقیت فردی:
- تشویق کودکان به خلق و خیال‌پردازی فردی را ترویج کنید. ایشان را ترغیب به ایجاد داستان‌ها و شخصیت‌های جدید کنید و به آن‌ها اجازه دهید خلاقیت خود را بروز بدهند.
۱۳. آموزش مهارت‌های همکاری:
- از داستان‌ها برای آموزش مهارت‌های همکاری و گروهی استفاده کنید. ایجاد فضاهایی برای همکاری و تعامل گروهی بر اساس داستان‌ها می‌تواند ارتقاء همبستگی کودکان را فراهم کند.
۱۴. ترکیب با تکنولوژی:
- از ابزارها و تکنولوژی‌های مدرن برای ارتقاء داستان‌گویی استفاده کنید. اپلیکیشن‌ها، نرم‌افزارهای آموزشی و دیگر ابزارهای مرتبط می‌توانند به تنوع و جذابیت در داستان‌گویی کمک کنند (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۲).
۱۵. توجه به نیازهای فردی:
- در انتخاب داستان‌ها و فعالیتهای مرتبط، به نیازها و سطح توانمندی هر دانش‌آموز توجه داشته باشید. این امر باعث می‌شود تأثیر یادگیری در هر دانش‌آموز بهینه شود (رازانی و اسکندری، ۱۴۰۲).
۱۶. ارتباط با والدین:
- با والدین هماهنگی داشته و آن‌ها را در جلب علاقه و مشارکت فعال کودکان خود در داستان‌گویی دعوت کنید. ارائه پیشنهادات برای ادامه داستان‌گویی در خانه می‌تواند تأثیرات مثبتی داشته باشد.
۱۷. پشتیبانی از توسعه مهارت‌های زندگی:
- در داستان‌ها، مهارت‌های زندگی از جمله مسئولیت‌پذیری، همکاری، صداقت و احترام به دیگران را تاکید کنید و از این طریق به توسعه مهارت‌های اجتماعی و فردی کودکان کمک کنید.
۱۸. پایان دادن به داستان با یادگیری:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

هنگام پایان دادن به داستان، اطمینان حاصل کنید که ارتباط آن با مفهوم درسی کامل و مشخص است و کودکان از یادگیری خود درسته درک دارند (اعتمادی فر و قاضی، ۱۴۰۲).
استفاده هوشمندانه از داستان‌گویی توسط معلمان می‌تواند نقش مهمی در توسعه فردی و تحول در آموزش کودکان ایفا کند.

بحث و نتیجه گیری

قصه‌گویی هنری دیرینه و قدرتمند است که فواید بسیاری برای افراد در هر سنی دارد. این فواید در فرآیندهای آموزشی و ارتباطی نیز به طور چشمگیری نمود پیدا می‌کنند. قصه‌گویی می‌تواند به جذب و توجه مخاطبان، یادگیری عمیق، پرورش تفکر انتقادی، تقویت مهارت‌های اجتماعی، ایجاد تعلق خاطر، انتقال پیام، برانگیختن احساسات و به یاد ماندنی کردن اطلاعات کمک کند. با توجه به اهمیت و اثربخشی قصه‌گویی، لازم است از این هنر دیرینه در فرآیندهای آموزشی و ارتباطی به طور گسترده‌تر استفاده شود. مربیان، معلمان، والدین و همه کسانی که با کودکان و بزرگسالان سروکار دارند می‌توانند از قصه‌گویی به عنوان ابزاری قدرتمند برای ارتقای سطح یادگیری و تعاملات انسانی استفاده کنند.

رویکرد آموزشی قصه‌گویی دارای اثرات چشمگیر و مثبتی است. داستان‌گویی، به دلیل شیوه زیبای خود، نقش بسزایی در تحریک تفکر خلاق، توسعه تخیل و ابتکار، تقویت مهارت‌های حل مسئله، و ایجاد ارتباط با مفاهیم اخلاقی و انسانی دارد. با استفاده از داستان‌ها، معلمان می‌توانند محیطی جذاب و پویا ایجاد کنند که به کودکان اجازه می‌دهد در دنیای تخیلی غنی‌تر شوند و به دنیای واقعی با دیدگاهی خلاقانه و شناخت بهتری نگاه کنند. استفاده از داستان‌گویی به عنوان یک روش آموزشی مؤثر و کارآمد برای توسعه توانمندی‌های خلاقانه در کودکان تأیید شده است. این رویکرد نه تنها به تقویت مهارت‌های ذهنی و ادراکی کودکان کمک می‌کند بلکه با ایجاد ارتباط عاطفی و تجربه‌های یادگیری جذاب، علاقه و اشتیاق آنان به یادگیری را افزایش می‌دهد.

معلمان با بهره‌گیری از توصیه‌ها و اصول داستان‌گویی می‌توانند آموزش را به یک تجربه هیجان‌انگیز و پویا تبدیل کنند و نقش مهمی در شکل‌گیری ذهن خلاق و پرهیجان کودکان ایفا کنند. این تجربه‌ها نه تنها بر افزایش دانش و مهارت‌های تحصیلی، بلکه در توسعه شخصیت و ارتقاء ارزش‌های اخلاقی نیز تأثیرگذار خواهند بود. قصه‌ها با استفاده از تخیل و خلاقیت، می‌توانند کودکان را به تفکر انتقادی، حل مسئله، و نوآوری تشویق کنند. قصه‌ها می‌توانند کودکان را با دنیای جدیدی از شگفتی و هیجان آشنا کنند و به آنها کمک کنند تا دیدگاه‌های جدیدی نسبت به جهان پیدا کنند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود که قصه‌گویی به عنوان یکی از روش‌های مؤثر برای پرورش خلاقیت در کودکان و نوجوانان مورد توجه قرار گیرد (رازانی و اسکندری، ۱۴۰۲).

قصه‌گویی ارتباط نزدیکی با خلاقیت کودکان دارد. در طول تاریخ علیرغم پیشرفت‌های سریع تکنولوژی هنوز زبان ساده‌ی قصه نقش بسیار مهمی در بیان مسائل آموزشی دارد. هرچند با توجه به تغییرات تکنولوژی، تغییراتی اساسی در استفاده از قصه‌ها صورت گرفته است و به سختی رویکردهای سابق نسبت به قصه‌گویی ایجاد می‌شود، اما با هماهنگی بین بخش‌های مختلف نظام‌های آموزشی می‌توان خلا موجود در آن را پر کرد. لازمه آماده شدن برای قصه‌گویی و استفاده از این هنر داشتن صداقت، ذوق و توجه به کیفیت مطلوب برای ارائه این نوع از ادبیات شفاهی است. از سویی خلاقیت به عنوان استعدادی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

قدرتمند در نهاد آدمی از همان دوران کودکی وجود دارد ولی در مراحل زندگی تکامل یافته نیست و به همین دلیل نیاز به توجه، هدایت و تربیت دارد (بریکو، ۲۰۱۱).

آموزش قصه گویی در صورتی که مستمر و بابرنامه مشخص در محیط آموزشی صورت گیرد به پرورش قدرت خلاقیت و عواطف و افکار کودکان می نماید. همچنین در صورت لذت بخش کردن آموزش قصه گویی توسط محیط آموزشی می توان تا حد زیادی به تقویت و پرورش نیروی تخیل در کودکان کمک نمود. قصه ها می توانند به عنوان ابزاری برای آموزش و پرورش خلاقیت در محیط آموزشی و مهدکودک ها مورد استفاده قرار گیرند. علاوه بر این، پیشنهاد می شود که پژوهش های بیشتری در این زمینه انجام شود تا تأثیر قصه گویی بر سایر جنبه های خلاقیت، مانند نوآوری، حل مسئله، و تفکر انتقادی، بررسی شود.

منابع

- ۱- اعتمادی فر، عاطفه و قاضی، بی بی منیره، (۱۴۰۲)، بررسی اثر بخشی استفاده از روش قصه گویی بر افزایش بعد همکاری هوش اجتماعی دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در سال ۱۴۰۰_۱۴۰۱، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و فلسفه، بابل.
- ۲- آقایی میبدی، شوکت السادات، (۱۳۹۵)، بررسی اثرات آموزش راهبردهای شناختی رفتاری در افزایش ابعاد سبک مقابله کارآمد با تاکید بر دانش آموزان کمرو، دومین کنفرانس بین المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تاکید بر پژوهش های نوین.
- ۳- انصاری، زینب، (۱۳۹۳)، تاثیر قصه گویی بر افزایش خلاقیت کودکان پیش دبستانی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه مرودشت.
- ۴- حسنی، فرشته السادات، (۱۳۹۶)، بررسی اثرات درمان شناختی رفتاری بر درمان افسردگی و اضطراب از دیدگاه دانش آموزان دختر مدارس شهر یزد، سومین همایش بین المللی افق های نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آسیب های اجتماعی.
- ۵- رادبخش، ناهید، محمدی فر، محمد علی، کیان ارثی، فرحناز، (۱۳۹۴)، اثربخشی بازی و قصه گویی بر افزایش خلاقیت کودکان، نشریه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، شماره ۸، ص ۲۵ تا ۴۲.
- ۶- رازانی، فهیمه و اسکندری، غزاله، (۱۴۰۲)، نقش قصه و قصه گویی در آموزش ابتدایی، سیزدهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی، تهران.
- ۷- رحیمی، بشرا و یعقوبی، روناک و امیری، نسیم، (۱۴۰۲)، بررسی اثربخشی قصه گویی بر رشد مفهوم سازی دانش آموزان ابتدایی، پنجمین همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم.
- ۸- صالحی نشتیفانی، حمیرا، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر قصه گویی بر خلاقیت دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان خواف، دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- 9- Hennessey, A. (2011). Story-telling: A Method For Assessing Children's Creativity. The Journal of Creative Behavior, 22(4), 235-246.

- 10- Kwiatkowska, M. M., Rogoza, R., & Poole, K. L. (2019). Exploring shy minds: Relations between shyness and creativity. *Personality and Individual Differences*, 142, 249-254.
- 11- Ohler, J. B. (2013). *Digital storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning, and creativity*. Corwin Press.
- 12- Sagar, M., Xie, H., Beaty, R. E., Stankov, A. D., Schreier, M., & Reiss, A. L. (2019). Creativity slumps and bumps: Examining the neurobehavioral basis of creativity development during middle childhood. *NeuroImage*, 196, 94-101.
- 13- Schmoelz, A. (2018). Enabling co-creativity through digital storytelling in education. *Thinking Skills and Creativity*, 28, 1-13.
- 14- Soh, Kaycheng. (2017). Fostering student creativity through teacher behaviors, *Thinking Skills and Creativity*. Vol 23, P. 58-66.
- 15- Suki, N. M., & Suki, N. M. (2017). Determining students' behavioural intention to use animation and storytelling applying the UTAUT model: The moderating roles of gender and experience level. *The International Journal of Management Education*, 15(3), 528-538.